కూపస్థమాండూక్యం

రిక్షా యజమానికి అప్పగించి తన గుడిసెకు బయలు దేరాడు పాపారావు. యజమాని వొకగంట ఆలస్యంగా వొచ్చావు అని బెదిరిస్తే రెండు అణాలు ఆయన చేతిలోపెట్టి బయటపడ్డాడు. రోజుకి అద్దెగాయిచ్చే రూపాయియిన్నరకు తోడు యిది.

పాపారావుకి ఆ రోజు రెండున్నర రూపాయలు మిగిలినై. అతని సంతోషానికి మేరలేకుండావుంది. అతడు తన గ్రామంలో వున్నప్పుడు ఇంతడబ్బు ఏనాడూ చూచి ఎరగడు. రోజంతా పొలం చాకిరీచేస్తే మహావస్తే రూపాయివచ్చేది. అయితే సంవత్సరానికి ఆరునెలలు పనే వుండేదికాదు. ఇక్కడ పనిలేకపోవడం అనే ప్రశ్నలేదు, ఓపికవుండాలిగాని.

అయితే అన్నానిద్దే అతనికి కొంచంకష్టంగా వుంది: కూరానారా బాగానే వుంటుందిగాని, వారు నలుగురు కలిసి వొక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకొని వుంటున్నారు. నలుగురుకీ కాంతమ్మే వంటిపెడుతో వుంటుంది. కాంతమ్మకు దిక్కెవరూ లేరు. పాతిక సంవత్సరాలకంటే వయస్సు ఎక్కువవుండదు. తమకు ఇంతవండి, తానింతతిని ఎక్కడికో వెళ్ళిపోతుంది. మళ్ళీ వంటవేళకుగాని రాదు.

కాంతమ్మకు తనంటే ఇష్టము. అందరికంటే వొక మెతుకు తనకే ఎక్కువ పెడుతుంది. ఎవ్వరూ చూడకుండా

కాస్త కూర ఎక్కువే వేస్తూవుంటుంది. కాని ఒకరితో ఒకరికి పొత్తులేని నలుగురు కలిసి ఒక ఆడమనిషితో వండించుకొని తినటం అతనికి బాగుండలేదు. ఆమె ఎవరు తమకు వండిపెట్టటానికి ? వండితే తల్లి వండాలి; లేకపోతే పెళ్ళాం వండాలి. ఈమెకూ తమకూ ఏమిసంబంధం అని ఈమెతో వడించుకోవటం. ?

అతని మనస్సుకి ఏమీ బాగుండలేదు. ఆమె అన్నం వడ్డించటానికి వచ్చినప్పుడల్లా పెళ్ళికూతురుకుమల్లే తల వంచుకు కూర్చునేవాడు మొదటిరోజుల్లో. నోటమాట పెగి లేదికాదు. ఆమె ఎగతాళికూడా చేసేది, "ఈ కోసకోడిని ఎక్కడినుంచి పట్టుకువచ్చారు?" అని

"మేమూ మొదట్లో అట్టా వున్నోళ్ళమే. నాలుగు రోజులు పోనీయ్ కోడి కూతకువ స్తదోలేదో నువ్వే చూద్దువు గాని" అనేవారు మిగిలిన ముగ్గురూ.

కాంతమ్మంటే మిగిలిన ముగ్గురికీ చనువే. ఆమెతో సరసాలాడేవారు. ఆమె ఊరుకునేదికాదు, ఎదురు తిరిగి వారు అన్నదానికంటే పదిరెట్లు అనేది.

పాపారావుకి వాళ్ళసంబంధం బొత్తిగా అర్థమయ్యేది కాదు. నాలుగు మెతుకులు కొరికి లేచిపోయి బయట పక్క వేసుకొని పడుకొని నిద్రపోయేవాడు.

ఒకరోజు అల్లాగే పడుకుంటే కాంతమ్మవచ్చి సరసన కూర్చుంది. అతనికి తేళ్ళూ, జెర్రులూ పాకినట్టయింది. నిద్ర పోయినట్లు పడుకున్నాడు.

"ఏందయ్యావోకటేనిద్దర; లేకాసేపు కబుర్లు చెప్పు" అని వీపుతట్టిలేపింది కాంతమ్మ.

అప్పటికీ లేవటానికిష్టంలేక, వొకమూలుగు మూలిగి, ముణగదీసుకు పడుకున్నాడు పాపారావు.

"కోణంగిచేష్టలు చాలావున్నయే" అని చక్కిలి గింతలు పెట్టింది కాంతమ్మ.

పాపారావు ఏదైనా తట్టుకోగలడుగాని చక్కిలిగింత తట్టుకోలేడు. గుక్కలుపట్టి నవ్వుతూ గిజగిజ తన్నుకున్నాడు.

"ఊరుకో, లేస్తా" అన్నాడు.

ఆమె వూరుకోలేదు.

"నీకు దణ్ణంపెడతా, ఊరుకో" అనిప్రాధేయపడ్డాడు.

"అట్లా దారికిరా" అని వొదిలిపెట్టింది.

పాపారావు లేచి కూర్చున్నాడు. రొప్పుతూ, "ప్రాణాలు తీసేశావ్" అన్నాడు.

"ఇంత మాత్రానికే?" అని నవ్వింది కాంతమ్మ.

నెమ్మదిగా కబుర్లలోకి దింపింది. అతని సంగతులన్నీ అడిగి తెలుసుకుంది.

"సరేగాని నువ్వెక్కడనుంచి వొచ్చావ్?" అని అడిగాడు పాపారావు.

"ఆకాశాన్నుంచి."

"ఆకాశాంలో వుండే చుక్కవా నువ్వు? గాలికి రాలి పడ్డావా?" అని పరియాచికం ఆడాడు పాపారావు.

"అబ్బో చాలవరకుందే అబ్బాయి తెలివి!" అని ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చింది కాంతమ్మ.

"పోనీ చెప్పకపోతే చెప్పకపోయావు. వాళ్ళు నీ కేమవు తారో చెప్పు."

"ఎవళ్ళు?"

"వాళ్ళు" అని దూరంగా పడుకున్న మిగిలిన ముగ్గురునీ చూపాడు పాపారావు.

"బావలు" అన్నది కాంతమ్మ.

"మరి నేనేమవుతాను?"

"బుల్లిబావవి."

"ఛీ పో" అన్నాడు పాపారావు సిగ్గుతో తల వంచు కుంటూ.

"ఏం? నాకంటే మంచిమరదలు దొరుకుద్దా నీకు ?"

"నాకు మరదలే వద్దు" అన్నాడు పాపారావు.

"అదీ చూద్దాంగా ఎన్నాళ్ళో?" అన్నది కాంతమ్మ.

ఇద్దరూ కాసేపు మెదలకుండా కూర్చున్నారు. చివరకి పాపారావు ధైర్యంచేసి అడిగాడు. "మాకు అన్నాలుపెట్టి, నువ్వు యాడకు పోతావ్?"

"పూళ్ళోకి"

"పూళ్ళో ఎవరున్నారు నీకు?"

"లక్షమంది బావలు" అన్నది కాంతమ్మ. పాపారావు బిగ్గరగా నవ్వాడు.

"ఏం? అన్ని ఇవరాలు అడుగుతుండావు? నన్నే మన్నా అదుపులో పెడతావా?"

"లేదులే, ఊరికినే అడిగా!"

ఆమె సమాధానం చెప్పలేదు. కాసేపు ఇద్దరూ మెదలకుండా కూర్చున్నారు. దూరంగా పడుకునివున్న ముగ్గురూ తమనే చూస్తూవున్నారని గ్రహించాడు పాపారావు. తనకుమల్లే వాళ్ళూ పొట్టకోసజ టౌనుకి వచ్చినవాళ్ళే. అందులో వొకని పేరు శివయ్య. చేతిబండిలాగుతూవుంటాడు. రెండవవాని పేరు వెంకన్న. అతను తనకుమల్లేనే రిక్షాలాగుతూ వుంటాడు. మూడవవాని పేరు ముసలయ్య. కూరగాయలు లాట్లు లాట్లుగా కొని తోపుడుబండిమీద వూరంతా తిప్పి అమ్ముతూ వుంటాడు.

వాళ్ళందరూ తనంటే ఇష్టంగానే వుంటారు. కాని వుండి వుండి వొకరోజు ఏం పుండు పుడుతుందో; సూటిపోటి మాటలు అంటూవుంటారు. అది మామూలుగా కాంతమ్మ తనతో వొంటరిగా మాట్లాడినరోజు అయివుంటుంది. తాను కాంతమ్మతో మాట్లాడటం వాళ్ళకుకోపం అని గ్రహించాడు పాపారావు. ఎందుకువాళ్ళకి అనవసరంగాకోపం తెప్పించటం? అని కాంతమ్మకి వొంటరిగా కనపడకుండా తప్పుకు తిరుగుతుండేవాడు.

"ఏమిటి ఆలోచిస్తుండావు?" అని అడిగింది.

"ఆళ్ళు మననే చూస్తున్నారు" అన్నాడు పాపారావు.

"ఏడవనీ" అంది కాంతమ్మ.

అతనికి కొంచెం ధైర్యం వొచ్చింది. "నువ్వు యాడ పుట్టావు? ఈడకి ఎందుకు వొచ్చావు? సవిస్తారంగా చెప్పు" అని అడిగాడు.

"నీకు మల్లేనే పుట్టా, నీకు మల్లేనే వొచ్చా."

"వసవసలుపోక ఉన్నది ఉన్నట్టు చెప్పు."

అతను గట్టిగా అడిగే టప్పటికి, 'ఎంతచెడ్డా మొగాడు మొగాడే' అనుకొని చిరునవ్వు నవ్వుకుంది కాంతమ్మ.

తన ఊరుపేరు చెప్పింది. మొగుణ్ణి విడిచిపెట్టి వచ్చానని చెప్పింది. శోభనాద్రి అనే కుట్టుమిషన్ పనిచేసే అతను వాళ్ళఊళ్ళో వుండేవాడట. అతనితో లేచి వచ్చి వేసిందట.

"మొగుణ్ణి ఎందుకు యిడిచిపెట్టావు?" అని అడిగాడు పాపారావు "కొట్టేవాడా?"

ఆమె నవ్వి, "నీ తెలివి తగలడ్డట్టే వుంది" అన్నది.

"యేం?"

"కొట్టే మొగుణ్ణి యే ఆడదన్నా ఇడిసిపెడుతుందటయ్యా?" అని అడిగింది.

పాపారావుకు అర్థంకాలేదు. మామూలుగాయిడిచిపెట్టబడ్డ మొగుళ్ళు మంచివాళ్ళుగానే వుంటారనే సంగతి అతనికి జ్ఞాపకం వొచ్చింది. తన స్వగ్రామంలో చిన్నయ్య అనే వొక రైతు వుండేవాడు. అతను చాలా మంచివాడు. యెవర్ని పల్లెత్తుమాటైనా అనేవాడుకాదు. అతనిభార్య లేచిపోయింది. యెవ్వరితో? తాడూ బొంగరంలేని వొక తాగుబోతుతో! అయినా కాంతమ్మ యవ్వారం యింకా వివరంగా **తెలుసు**కోవాలనుకున్నాడు.

"మరెందుకు లేచిపోయావ్?" అని అడిగాడు.

"అతను వొట్టి మొద్దు. పొద్దున్నే చద్దిబువ్వతిని పొలం పనికిపోయేవాడు. మళ్ళీ పొద్దుగూకినాక తిరిగొచ్చేవాడు.

యిన్ని వేన్నీళ్ళు పోసుకుని అన్నంతిని పడుకొని నిద్రపోయే వాడు. యే యేటిక్కో కోటిక్కో నేను మొద్దునిద్దర్లో వున్నప్పుడు వచ్చి నా కాలు గీ రేవాడు"

కాలుగీ రే విధానానికి అతనికి నవ్వొచ్చింది. బిగ్గరగా నవ్వాడు.

"అందరూ అంతేలే?" అన్నది కాంతమ్మ చిరు నవ్వు ఆపుకుంటూ.

"ఆ సంగతి నీ కెప్పుడు తెలిసింది?"

"టౌనుకి వచ్చినాక"

'నేను యెప్పుడన్నా నీ కాలు గీరానా అందరూ అంతేలే అంటున్నావు గానీ!' అని అడుగుదాం అనుకున్నాడు పాపారావు. సిగ్గువేసి మాట మార్చాడు.

"యిప్పుడు యాడ వుంటున్నాడు?"

"యెవడు!"

"ఆ కుట్టుమిషన్‌వాడు" అన్నాడు పాపారావు. యెందుకో గాని ఆ కుట్టుమిషన్ వాడిమీద తనకు కోపంగా వుందని గ్రహించాడు పాపారావు.

"మరొకదాన్ని పెట్టుకొని యీడనే వున్నాడు."

"ఈడకు తీసుకువచ్చి నిన్ను ఇడిసిపెట్టివేశాడా."

ఈ ప్రశ్నకు కాంతమ్మ స్వాతిశయం దెబ్బతిన్నది. "ఆడిని నేనే ఇడిసిపెట్టా" అన్నది కోపంగా.

"కాదు ఆడే నిన్ను యిడిసిపెట్టాడు. నాకు తెలుసు" అన్నాడు పాపారావు.

"నీ కెట్లా తెలుసు! నువ్వు మెవర్నన్నా ఇడిసి పెట్టావా."

"యిడిసి పెట్టినోళ్ళని చూశా! లేపుకురావటం, ఇడిసి పెట్టటం అదే ఆళ్ళ పని"

"అబ్బో, ప్రపంచకం అంతా తనిఖీచేసినోడికిమల్లే మాట్లాడుతుండవే?" అన్నది కాంతమ్మ. అతని మాటలకు ఆమె లోలోపల మురిసింది.

"ఆ మిషనోడి దగ్గర్నుంచి ఈడకు వొచ్చావన్న మాట!"

"మద్దెన వొకకాడ మకాం చేస్తినే!" అన్నది.

"యాడ?"

"టౌన్లో సైకిల్ షాపు పెట్టుకున్నాడే ఈరయ్య; ఆడి కాడ."

పాపారావుకి జ్ఞాపకం వొచ్చింది ఆ షాపు. ఒకసారి నాను సైకిలు కావలసినస్తే కాంతమ్మ అక్కడ ఇప్పించింది. అతను అద్దెతీసుకోకుండానే ఇచ్చాడు. ఎందుకు యిచ్చిందీ, అప్పుడు తనకు అర్థంకాలేదు.

సైకిలుయిచ్చి "ఎక్కడా కనపట్టంలేదేమే కాంతమ్మా?" అని అడిగాడు.

"కనపడాల్సినకర్మ నాకేంపట్టే?" అన్నది కాంతమ్మ.

"కొత్తపిట్టని ఎక్కడో పట్టినట్టున్నావే?" అన్నాడు తనవంకకు చూస్తూ.

"కాలువ గట్టుమీద" అన్నది కాంతమ్మ.

"ఒకసారి కనపడు" అన్నాడు వీరయ్య స్వరంతగ్గించి.

"తీరికవుంటే చూస్తాలే" అన్నది కాంతమ్మ.

ఇదంతా జ్ఞాపకంవొచ్చి "ఆడిసీ నువ్వే యిడిసి పెట్టావా?" అని అడిగాడు పాపారావు.

"నిజంచెవితేమాత్రం నమ్ముతావు గనకనా!" అన్నది కాంతమ్మ.

"నమ్ముతాలే."

"నేనే యిడిసిపెట్టా."

"ఎందుకు?"

ఆమె ఒక్కక్షణం ఆలోచించి "ఏందో అనుకుంటాం గాని అబ్బాయి; ఈ మొగాళ్ళంతా ఒక్కటే. పదిరోజులు ఆళ్ళతో కాపరంచేస్తే ఆళ్ళ మొహం చూడబుద్ధి అవదు" అన్నది. ఇదివరకుమల్లే నవ్వులాటాలకుకాకుండా యీసారి సీరియస్‌గా చెప్పింది. పైకి ఆమె అవాకులు, చెవాకులు పేలుతున్నా లోపల చాలా బాధపడుతూ వున్నట్టు పాపారావుకి సైతం గోచరించింది.

"టౌన్‌కివచ్చినాకమళ్ళీమీవూరుఎప్పుడన్నా వెళ్ళావా?"

"ఎళ్ళలా."

"అతనెప్పుడన్నా కనిపించాడా?"

"ఎవడు?"

"ఆ కాలుగీరేవాడు"

ఆ మాటకు గుక్కలుబట్టి నవ్వింది కాంతమ్మ. "ఒట్టప్పుడుకాదు. మొద్దునిద్దరపోనిచ్చి అప్పుడు గీరేవాడు వాడిజిమ్మడ" అని విరగబడి నవ్వింది.

"ముత్తానికి గట్టోడివే" అని ఒక ప్రశంసాపత్రం పార వేసింది.

"యింతకీ అతను కనిపించాడో లేదో చెప్పలేదు" అన్నాడు పాపారావు.

"కనిపించకే? నెలకొకతూరయినా కనిపిస్తావుంటాడు"

"యేమంటాడు?"

"నన్ను యింటికిరమ్మంటాడు. మొదట్లో నన్ను చూసి నప్పుడు అతగాడికి నన్ను గుర్తుపట్టటమే కష్టంఅయింది. 'వూళ్లో అందరూ నువ్వుచెడిపోయావని అంటుంటే నిజమే అనుకున్నా. నీ కేం? బంగారంలాగున్నావు. వాళ్లుకూడా చేశావు' అన్నాడు మొద్దుచచ్చినాడు"

"ఈమద్దైన ఎప్పుడన్నా కనబడ్డాడా?"

"నిన్నకాక మొన్నేగాకనపడ్డది. నెలకోసారి యేదోఒక పనిమీద వస్తాడు. నేను కనపడేదాకా కాలన వంతెనమీద కూర్చుంటాడు. చూసిగాని ఎళ్ళడు"

"యేమన్నాడు?"

"మామూలుపాటే. 'నువ్వు యెళ్ళిందగ్గర్నుంచీ తిండి కూడా సరిగా అమరటంలేదే, కూడుఉడకేసి పెట్టేవాళ్ళు కూడాలేక మొహంవాచి చస్తున్నాను. రావే' అన్నాడు."

"పోనీ ఎల్లగూడదూ?"

"నే చచ్చినా ఎళ్ళను."

"ఎందుకనేం" అని రెట్టించి అడిగాడు పాపారావు. "నీ కెందుకయ్యా యీ ఆడోళ్ళ సంగతులన్నీ?" అని

కసిరింది కాంతమ్మ. కసరటానికి కసిరిందిగాని వెంటనే పశ్చాత్తాప పడింది.

"అతగాడు నాకు కనిపిస్తే కాలు గీరవొద్దని చెపుతాలే వెళ్ళు" అన్నాడు పాపారావు.

"గీరినా మేలుకొని వున్నప్పుడు గీరమను" అన్నది కాంతమ్మ చెంగునోటికి అడ్డపెట్టుకొని నవ్వుతూ.

"నిజంగా నువ్వు మీ ఊరు వెడితేనే బాగుంటుంది కాంతమ్మా" అన్నాడు పాపారావు నవ్వులు ఆగిన పిమ్మట.

"నాకూ ఎళ్దామనే ఉందయ్యా. ఆ ముసలాడిని చూసినప్పుడల్లా ఎక్కడలేని జాలీ ముంచుకొస్తుంది. అతగాడు అడిగేదల్లా ఇంతముద్ద ఉడకేసి పెట్టమనేగందా. అడ్డమైనోళ్ళకీ ఉడికేసి పెట్టగాలేంది, కట్టుకున్నోడికి ఆడికి ఉడకేసి పెట్టటానికేం? కాని నాకు ఆ ఊళ్లో ఏమీ తోచదయ్యా. ఎళ్ళినా మళ్ళీ నాలుగు రోజుల్లో తిరిగి రావలసిందే. ఎళ్ళటం ఎందుకు? రావటం ఎందుకు? ఆ ముసలోడి పుండుమీద కారం జల్లినట్లుగా అయ్యేది! అందుకని నేను ఎళ్ళనే ఎళ్ళను" అన్నది.

ఇక అప్పటికి ఆ సంగతి ఆపేశాడు పాపారావు. కానీ కాంతమ్మ సుఖపడాలంటే మొగుడి దగ్గరకు వెళ్ళటంకంటే వేరుమార్గం లేదని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇప్పుడు కాకపోయినా ఎప్పటికయినా తనమాట వింటుందనే ధైర్యంకూడా అతనికి కలిగింది.

ఇక్కడ ఎవ్వరున్నారు ఆమెకు? వంట్లోసత్తువ వున్నన్నాళ్ళూ ఆ పనీ ఈ పనీ చేయించుకొని ఇంతముద్ద పెడతారు.

తరువాత ఆమె ఎవరికి కావాలి? కుళ్ళిన టొమాటోను విసిరి పారవేసినట్లు ఏ చెత్తగుట్టవికాదకో విసిరి పారవేస్తారు.

అన్నికంటే ఇంతమంది మొగాళ్ళను చూచినపిదప కాంతమ్మకు మిగిలింది మొగుడిమీద ఇష్టమే అని గ్రహించాడు పాపారావు. అందుకని వాళ్ళని కలపాలనుకున్నాడు.

పాపారావు ఆలోచనలను కొంతవరకు కనిపెట్టింది కాంతమ్మ. "నా గొడవలో నీ కెందుకయ్యా? పడుకొని నిద్రపో. ఆలస్యం అయితే వేకువజామున లెగవ్వు. రిక్షా లాగటంకూడా కష్టం అవుతుంది. మరి నేను ఎళ్ళొస్తా" అని లేచింది.

"ఎక్కడకు పోతావిప్పుడు?" అని అడిగాడు పాపారావు.

"ఏట్లోకి" అని సమాధానం చెప్పింది కాంతమ్మ. ఆమె ఈ మాట నవ్వుతూనే అన్నా నిజమే, చెప్పిందనిపించింది పాపారావుకి. మాట్లాడక వూరుకున్నాడు.

కాస్త దూరంలో పడుకొని వాళ్ళని గమనిస్తున్న వాళ్ళల్లో వొకరిపేరు శివయ్య అని చెప్పాను. అతను చేతి బండి లాగుతూ వుంటాడని కూడా చెప్పాను. అతనిని పిలిచింది కాంతమ్మ, "ఓ పెద్దబావా! నన్ను సాగనంపుదువు గాని రా" అని.

"ఎక్కడికే? అత్తోరింటికా?" అని పరియాచకం ఆడాడు శివయ్య.

"అత్తోరింటికి పంపే అంత ముదనష్టపు వాడివీనా నువ్వు" అన్నది కాంతమ్మ.

"మరెక్కడికే?"

"తాటితోపుదాకా పంపొద్దువుగాని. అక్కడ వుండే దెయ్యాలని చూస్తేనాకు భయంబావా?" అన్నది కాంతమ్మ.

"సరిపద. మరదలుపిల్ల మాట యినకపోతే నోట్లోకి మెతుకు దూరదు" అని లేచి, పక్కకు వేసుకున్న పైపంచ దులుపుకొని, తలకు చుట్టుకొని బయలుదేరాడు శివయ్య.

ఇద్దరూ చీకట్లో కలిసిపోయారు.

పాపారావు ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాడు. అతను పౌనుకి వచ్చి ఇంకా నెలరోజులన్నా కాలేదు. అంతా కొత్తగా వుంది. రిక్షా లాగటం ఇంకా అతనికి అభిమానంగానే వుంటూవుంది. నిగ్గదీసి డబ్బు అడగటం చేతగావటం లేదు. అయినా యింతవరకు పది రూపాయలూ మిగిల్చి స్వగ్రామంలో ఉన్న తల్లికి పంపాడు.

డబ్బు అయితే సంపాదిస్తున్నాడు గాని, దానితో పాటు మనస్సులో ఆరాటం పెరుగుతూ వుంది. టౌన్లో ఎవ్వరినీ నా వాళ్ళు అనుకోటానికి వీల్లేదు. ఎవరిని నమ్మటానికి వీల్లేదు. వీలుదొరికితే అందరూ ఆరడికొట్టేవాళ్ళే.

ఇటువంటిచోట కాంతమ్మవంటి ఆడమనిషి ఇన్నాళ్లూ బ్రతటమే అతనికి చోద్యంగా కనిపించింది. ఆమెమీద అమితమైన జాలి కలిగింది. ఆరోజు మొదలుకొని వారిద్దరి మధ్యా ఇతరులకు అర్థంకాని వొక సంబంధం ఏర్పడి వుంది.

♦ ♦ ♦

ఆ రోజు రిక్షా, యజమానికి అప్పగించి ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి కాంతమ్మ నేలమీద పడుకొని వుంది. శివయ్య

ఇంకా ఇంటికి వచ్చినట్లు లేదు. మిగిలిన ఇద్దరూ తిండితిని బయట చాపలు పరుచుకొని పడుకొని వున్నారు.

"అన్నం పెడతావా కాంతమ్మా?" అని అడిగాడు.

"పెట్టుకు తినవయ్యా" అన్నది కాంతమ్మ.

అతనికి కష్టంవేసింది. తను వచ్చేదాకా ఎదురు చూస్తూ కూర్చొని రాగానే అన్నం పెట్టేది. తనకు అన్నం పెట్టటం ఆమెకు సరదాగా ఉండేది. తాను అన్నం తింటుంటే ఎదురుగా కూర్చొని ఆరోజు వూళ్ళో జరిగిన సంగతులన్నీ చెప్పేది. 'ఆ చచ్చినాడు కలిశాడు' అనేది. అడిగితే ఏ చచ్చినాడో చెప్పేది. ఆ కథంతా ఏకరువు పెట్టేది. ఇవాళ ఎందుకు ఇంత సాచాతగా వుంది?

"వొంట్లో బాగాలేదా?"

"బాగాలేదయ్యా"

అతను వెళ్ళి కుండలో అన్నం పళ్ళెంలోకి పెట్టుకున్నాడు. పిడతలో వంకాయపచ్చడి వుంది. ఇంకా ఏమన్నా చేసిందేమోనని వెతికాడు.

"ఇవాళ ఏమీ చెయ్యా మవసరంలేదు" అన్నది కాంతమ్మ కండ్లు తెరవకుండానే.

పచ్చడి కలుపుకుతిన్నాడు. ఒక గ్లాసుడుమంచినీళ్ళు గటగట తాగేశాడు.

"చల్ల ఉట్టిమీద వున్నయి" అని నీరసంగా చెప్పింది కాంతమ్మ. మజ్జిగ పోసుకొని రెండు ముద్దలు తిని లేచాడు పాపారావు.

"అప్పుడే లేచావేం?"

"తిన్నాను."

"ఇవాళ వొక్కకూరన్నా వండిపెట్టలేక పోయాను" అని విచారించింది కాంతమ్మ.

"దానికేంగాని, ఏందంట ఈ వంట్లో జబ్బు?"

"ఏమీలేదు."

"చెప్పవా?"

కాసేపు ఆలోచించి, "నీతో చెప్పేదికాదు లే" అన్నది కాంతమ్మ.

"మరెవ్వరితో చెపుతావ్? నీ పెద్ద బావతోనా?"

కాంతమ్మ కాసేపు ఆలోచించింది. ఆ దీపపు వెలుగులో అతని ముఖకవళికలు చూడటానికి ప్రయత్నించింది. అతనికి కోపంవచ్చి అన్న మాటగాలేదు. "ఆడికెందుకు చెప్పటం?" అన్నది. "ఆర్చేవాడా, తీర్చేవాడా?"

ఆమెకు తెలియకుండానే, ఆమెకంఠంలో కన్నీరు వలికింది. ఆమె యీ జీవితంలో అనుభవించిన బాధలన్నీ ఆ ధ్వనిలో పాపారావుకి వినిపించినై. అంతకుముందు ఏ తలనొప్పో, కాలునొప్పో అనుకొని తుస్కారించాడు. ఇప్పుడు అట్లా అనిపించలేదు. ఆమెకు దగ్గరగా కూర్చొని, "పోసి వైద్యుణ్ణి తీసుకొస్తా" అన్నాడు.

"మందులకు తగ్గేజబ్బు కాదులేవయ్యా" అని ఈసడించివేసింది కాంతమ్మ. "నీకెందుకు? నువ్వెళ్ళి పడుకో" అన్నది.

అతను కాసేపు ఊరుకున్నాడు. కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిలచినై. ఇలా అన్నాడు.

"నీకు జబ్బుగావుంటే నా మనసు బాగా లేదు కాంతమ్మా. నాకు నిద్రకూడా పట్టదు. పలాని జబ్బని చెపితే నీ సొమ్మేం పోయింది? ఇవ్వాళ నేను రెండున్నర రూపాయలు సంపాదించాను. నీతో చెబితే సంతోషిస్తావుగందా అని గబగబా వచ్చాను. నువ్వు ముసుగేసుకు పడుకున్నావు. జబ్బేమిటంటే చెప్పవు. ఇది నీకేమన్నా బాధగా ఉందా కాంతమ్మా?"

పాపారావు మనస్సును చీల్చుకొని వచ్చిన ఈ మాటలకు కాంతమ్మ ఊగిపోయింది. సంఘంలోవున్న బటాచోరులందరినీ తృణీకరిస్తూ తిరిగేటట్టు చేసినశక్తి ఆ క్షణం ఏమయిందో! కన్నీరు వోడికలు కట్టేటట్టు ఏడ్చింది. మినుకుమినుకుమంటూ వెలుగుతున్న ఆ కిరసనాయిలు దీపం పాపారావు నుంచి ఆమె కన్నీటిని దాచింది. ఆమె మనస్సులో ఏదో నిర్ధారణ చేసుకొని చీర చెరుగుతో కన్నీరు తుడుచుకొని లేచి కూర్చుంది.

"ఏడుస్తున్నావా కాంతమ్మా?" అని అడిగాడు పాపారావు.

"లేదయ్యా."

"పోనీ చెప్పకపోతే చెప్పకపోయావులే..."

"చెప్పగూడదని కాదయ్యా."

"మరెందుకంట?"

"ఇప్పుడు నా కొచ్చింది ఆడోళ్ళజబ్బు."

"ఏం దది?"

"నాకు నెల తప్పిందయ్యా."

ఒక్కక్షణం పాపారావుకి ఏమీ తోచలేదు. ఈ నెల తప్పడం అనేమాట సంతోషంగా చెప్పినవాళ్ళను అతను ఎరుగును. ఆడమనిషినోట ఈ మాట ఇంత బాధగా వినటం అతనికి ఇదే మొదటిసారి. వెంటనే ఆమె బాధకు కారణం అతనికి తట్టింది.

"ఎవరు? ఎవరు కాంతమ్మా?" అని ప్రాణాలు బిగబట్టి అడిగినట్లు అడిగాడు.

"ఎట్లా చెప్పేది?" అన్నది కాంతమ్మ.

అతనికి ఆమె పరిచయస్తులందరూ ఒక్కసారిగా జ్ఞాపకం వొచ్చారు. "సైకిల్‌షాపు యీరయ్యా?" అని అడిగాడు.

"అవొచ్చు" అన్నది కాంతమ్మ.

"పెద్దబావ శివయ్యా?"

ఆమె ఒక్క పెద్ద నిటూర్పు విడిచి, "అవొచ్చు" అన్నది. ఇక అతను అడగలేకపోయాడు. అతి ప్రయత్నం మీద మనస్సును సర్దుకున్నాడు. "అయిందేదో అయింది కాంతమ్మా. దీనికి నువ్విట్లా దిగులుపడి కూర్చోటం ఎందుకు!" అని అడిగాడు.

పాపారావుకి వొక కొత్తచూపు పడింది. మనసు తొలిచింది. కొన్ని సమస్యలు ప్రారంభం అయినప్పుడు నామమాత్రంగా ఉండి క్రమక్రమేణా భయంకరరూపం తాలుస్తయి. అందుకని ఈ కొత్తచూపు బలపడినకొద్దీ భయం వేసింది. తాను స్వగ్రామంలో ఉన్నప్పుడు ఎవ్వరో రోజుల పసిగుడ్డుని గొంతుపిసికి పొదలో పారవెయ్యటం చూశాడు. ఇంకా పొత్తిగుడ్డలు ఆ బిడ్డచుట్టూ ఉండనే ఉన్నాయి. ఏదో వొక సినిమాలో పెరిగిన కొడుకు నా తండ్రిపేరు చెప్పమని తల్లిని బాధించటం చూశాడు. ఒక తల్లి ఇతరుల పాపం బయటపడకముందే కాలువలో దూకి ప్రాణాలు తీసుకోవటం విన్నాడు.

అతనికి ముచ్చెమటలు పోసినై. "మరి ఇప్పుడేం చేస్తావ్?" అని అడిగాడు కాంతమ్మని.

అతని కంగారుచూచి, "ఏదోవొకటి చేస్తాలేవయ్యా" అన్నది కాంతమ్మ.

అంతటితో అతను వొదిలిపెట్టలేదు. "నాకు చెప్పాలి" అని భీష్మించుకొని కూర్చున్నాడు.

పాపారావుకి వొక కొత్తచూపు పడింది. మనసు తొలిచింది. కొన్ని సమస్యలు ప్రారంభం అయినప్పుడు నామమాత్రంగా ఉండి క్రమక్రమేణా భయంకరరూపం తాలుస్తయి. అందుకని ఈ కొత్తచూపు బలపడినకొద్దీ భయం వేసింది. తాను స్వగ్రామంలో ఉన్నప్పుడు ఎవ్వరో రోజుల పసిగుడ్డుని గొంతుపిసికి పొదలో పారవెయ్యటం చూశాడు. ఇంకా పొత్తిగుడ్డలు ఆ బిడ్డచుట్టూ ఉండనే ఉన్నయి. ఏదోవొక సినిమాలో పెరిగిన కొడుకు నా తండ్రిపేరు చెప్పమని తల్లిని బాధించటం చూశాడు. ఒక తల్లి ఇతరుల పాపం బయటపడకముందే కాలువలోదూకి ప్రాణాలు తీసుకోవటం విన్నాడు.

అతనికి ముచ్చెమటలు పోసినై. "మరి ఇప్పుడేం చేస్తావ్?" అని అడిగాడు కాంతమ్మని.

అతని కంగారుచూచి, "ఏదోవొకటి చేస్తాలేవయ్యా" అన్నది కాంతమ్మ.

అంతటితో అతను వొదిలిపెట్టలేదు. "నాకు చెప్పాలి" అని భీష్మించుకొని కూర్చున్నాడు.

"ఒక గిద్దెడు పసరు పుచ్చుకుంటే సరిపోయే"అన్నది.

"ఒద్దు" అన్నాడు పాపారావు.

"ఏం?"

"అయ్యన్నీ మోటు మందులు. తల్లికి కాళ్ళూ, చేతులూ పడొచ్చు. ప్రాణాలమీదకు రావొచ్చు. అంతకీ ఆ బిడ్డ అయ్యపేరు చెప్పాల్సొస్తే నా పేరుచెప్పు"

"నీకేం సంబంధం?"

35743

"నిన్నెరిగుంటమే సంబంధం."

"సరేలే, నువ్వెళ్ళి పడుకో."

"ఆ మోటు పనులకు దిగవద్దు."

"నీతో చెప్పకుండా ఏపనీ చెయనుగానీ, నామాటవిని నువ్వెళ్ళి పడుకో."

పాపారావు చాపతీసుకొని బయటకు వెళ్ళాడు. అతనిని వెళ్ళనిచ్చి ఆవుర్న ఏడ్చింది కాంతమ్మ. ఆమెకు జీవితంలో ఇంతవరకు పాపారావువంటిమనిషి తగల్లేదు. మగవాళ్ళంతా మోసగాళ్ళే అనుకుంది. తన దగ్గరకు వచ్చే మగవాళ్ళంతా వొకే కోర్కెతో వస్తారనుకుంది. అందుకునే మగవాళ్ళపట్ల నిరసనభావం పెంచుకొని ఇన్నాళ్ళూ బ్రతికింది. ఆ నిరసనభావమే ఇన్నాళ్ళూ ఆమెకు ఆధారంగాఉండి బ్రతుకును నడిపింది. ఇప్పుడది వొక్కదెబ్బతో తుత్తునియలైంది, ఈ పాపారావు తనకు ఎవరు? తననుంచి కోరేది ఏమిటి? ఏమీలేదు. అయినప్పుడు తనంటే అతనికి ఎందుకు ఇష్టం? తను మొయ్యవలసిన నిందను అతను మొయ్యటానికి సిద్ధపడ్డాడు. ఇంతకుముందు తను ఎరగని జీవిత లక్షణం ఏదో తన అనుభవంలోకి వస్తున్నట్లనిపించింది కాంతమ్మకి. అలాగే పడుకొని నిద్రపోయింది.

◆ ◆ ◆

ఆనాటినుంచీ కాంతమ్మ తన సంగతి ఆలోచించటం మానివేసింది. ఆమెకు గర్భిణిఅని మిగిలిన ముగ్గురికీ తెలిసింది. ఆమెను లేకుండాచూచి, ఎగతాళిగా మాట్లాడుకుంటూ

ఉండేవారు. వారి మాటలు వినలేక, "ఆ కలగబోయేది నా బిడ్డే" అని చెప్పాడు పాపారావు.

"అనగానే సరిపోయిందీ?" అన్నాడు శివయ్య.

శివయ్య ఆ మాట అనేటప్పటికి ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది పాపారావుకి. "ఆబిడ మనకు అన్నం వండి పెడతాఉంది. అందుగ్గాను ఆబిడ సంగతులు ఎత్తవలసినపని మనలో ఎవ్వరికీ ఉండరాదు. అల్లాఉంటే మనకి కుదురు తుంది. లేకపోతే ఎవదారినవాళ్ళు పోవలసిందే" అన్నాడు.

ఆ మాటతో మిగిలినవాళ్ళు భయపడి వూరుకున్నారు. భయం ఎందుకంటే అక్కడ అసలు ఉడకేసి పెట్టేవాళ్ళే దొరకరు. దొరికినా డబ్బుతీసుకోకుండా ఉడకేసి పెట్టేవాళ్ళు అసలు దొరకరు. కాంతమ్మముందు ఒక ఆడమనిషిని మాట్లాడుకుంటే ఆమె ఉడకెయ్యటానికి ఇచ్చిన వస్తువులు ఇంటికి జేరవెయ్యటం మొదలుపెట్టింది.

ఈ కారణంవల్ల వాళ్ళు పైకి ఏమీ అనటంలేదుగాని వాళ్ళ అయిష్టాన్ని రకరకాలుగా బయట పెడుతూనే వొచ్చారు. కాంతమ్మ బాధ్యతను తీసుకోవటం వాళ్ళల్లో వొక్కళ్ళకీ ఇష్టంలేదు. కాని పాపారావు కాంతమ్మ తన సొంతం అయినట్లు మాట్లాడుతుంటే, వాళ్ళకి వొళ్లుమండేది. ఏ కూర వండటంమీదో, పచ్చడి నూరటం మీదో వంక బెట్టి తమ అక్కసు వెళ్ళబోసుకొనేవాళ్ళు.

"పచ్చట్లో ఇయ్యాళ మిరబగాయలే వేసినట్లులేవేం కాంతమ్మా?" అనేవాళ్ళు.

"కూరలో కాస్త కరేపాకుకూడా వేస్తే బాగుండేది" అనేవాళ్ళు.

"ఇవాళ అన్నం తోపచేశావేం?" అనేవాళ్ళు.

"అసలు నీ మనసు ఇక్కడఉండటంలేగా" అనేవాళ్ళు.

వెనకఅయితే మాటకు పదిమాటలు అనేది కాంతమ్మ. అప్పుడు ఎవళ్ళేమన్నా నవ్వుతూ ఊరుకునేది.

"నీళ్ళాడడానికి ఆస్పిటాలికి తీసుకెళ్తాడటగా పాపా రావు" అని అడిగాడు శివయ్య ఒకరోజు యెకసెక్కెంగా.

"అసలాడు ఎదవైతే ఎవడోవొకడు తీసుకెళ్తాడు."

"అయితే నేనే నంటావా?"

"ఛీ నోరుముయ్?" అన్నది కాంతమ్మ.

"మరి గత్తే పుట్టబోయేబిడ్డ నా బిడ్డ అంటాడే పాపడు?" అన్నాడు.

అతనితో ఇక మాట్లాడి ప్రయోజనంలేదని మెదల కుండా ఊరుకుంది కాంతమ్మ.

"ఎట్లాఅయితే ఏంగాని కొడుకైతేమాత్రం నా పేరు పెట్టుకో మరదలుపిల్లా" అన్నాడు శివయ్య.

ఇట్లా వీలు దొరికినప్పుడల్లా ఏదో ఒకవిధంగా ఆమెను బాధించడం మొదలుపెట్టారు. ఆమె ఈ విషయాలేవీ పాపా రావుకి తెలియనిచ్చేదికాదు.

జరిగిపోతున్నయ్ రోజులు. కాంతమ్మ వంటకూడా చెయ్యలేని స్థితికివొచ్చింది. ఆ పనికూడా తనమీదే వేసు కున్నాడు పాపారావు. పొద్దున్న అన్నంవండి రిక్షా తీసుకు

వెళ్ళేవాడు. సాయంకాలం అయిదు గంటలకల్లావొచ్చేసి వంటకు కూర్చునేవాడు. మొదట్లో పాపారావు వంట చెయ్యాటానికి ఆమె వొప్పుకోలేదు.

"ఎందుకయ్యా నీకీ కష్టం."

"ఇందులో కష్టం ఏముంది కాంతమ్మా? టౌను కొచ్చిన కొత్తలో కొన్నాళ్ళు నేనే వండుకుతినలా! నాకేం కొత్తగనకనా?"

"నిన్ను చూచి నీ తోటివాళ్ళంతా నవుతున్నారు."

"నవ్వనీ, వాళ్ళ పళ్ళే బయటపడతై."

"నువ్వియ్యన్నీ పెట్టుకు కూచున్నావు. సగానికిసగం కూడా సంపాదనలేకుండా పోయింది."

"ఇంకెన్నాళ్ళులే. నువ్వు నీళ్ళోసుకున్నాక ఇంతకు ముందు సంపాదించినదానికి మూడురెట్లు సంపాదించలేకపోతే నా పేరు మారుపేరున పిలువు."

"నువ్వు ఇంటికి డబ్బు పంపించి ఎన్నాళ్ళయిందో గాపకంఉందా! ఇంటిదగ్గరోళ్ళు ఏమనుకుంటారు?"

అది నిజమే. ఈ మధ్య పాపారావుతల్లి ఉత్తరం కూడా వ్రాయించింది. గడవటమే కష్టంగాఉంది అన్నది. ఆమె విషయం తలుచుకున్నప్పుడల్లా మనస్సుకి దిగులుగానే ఉంటుంది. కాని ఏంచేసేట్టు! ఏ కొద్దిగా పంపుదామన్నా డబ్బు మిగలటంలేదు.

"మాట్లాడవేమయ్యా!"

"నిన్నే పంపాను కాంతమ్మా" అని అబద్ధం ఆడాడు పాపారావు.

"నీ సంపాదన నాకు తెలియదా ఎట్లా? ఎక్కడనుంచి పంపావు?"

"ఒక స్నేహితుడిదగ్గర అప్పుచేసి పంపా."

"ఆ అప్పెట్లా తీరుస్తావు?"

"రెక్కల కష్టంమీద" అన్నాడు పొయ్యిమీద ఎసరు పెడుతూ.

"ఏమోనయ్యా నీసంగతి నాకేం బాగాలేదు. నీసంగతి నువ్వు చూచుకోవు. నా మానాన నన్ను పోనివ్వవు" అని కన్నీరు పెట్టుకుంది కాంతమ్మ.

పాపారావు మనస్సు కలుక్కుమన్నది. "ఇంతకు ముందు ఎంతకష్టమొచ్చినా తుస్కారించేదానివి. ఇప్పు డెందుకు మాటమాటకీ అట్లా కంటతడి పెట్టుకుంటావు? నీకొచ్చిన కష్టమేందో చెప్పు."

కాంతమ్మ తమాయించుకొని "కష్టం లేకేనయ్యా" అని చిరునవ్వు నవ్వింది.

చీకటిగదిలో అకస్మాత్తుగా దీపం వెలిగినట్లయింది అతనికి.

"అది సరేగాని, ఇట్లావచ్చి నా పక్కనకూచో."

"ఎందుకంటే?" అన్నాడు పాపారావు సిగ్గుపడుతూ.

"వొకమాట చెపుతా."

"ఇక్కడికి ఇనపడుతుందిలే చెప్పు."

"కూచోమంటావుంటే?" అని గద్దించింది కాంతమ్మ.

నెమ్మదిగావెళ్ళి ఆమే సరసన కూర్చున్నాడు పాపారావు.

"నిన్నెందుకు ఆ ఎంకన్నతో పోట్లాడావంట!"

"నీకెట్లా తెలిసింది?"

"ముసలయ్య అన్నాడు."

పోట్లాటకు కారణం చెప్పటం ఇష్టంలేక మెదలకుండా వూరుకున్నాడు పాపారావు.

"నువ్వు చెప్పకపోయినా నాకు తెలుసు లేవయ్యా?"

"తెలిస్తే నువ్వే చెప్పు."

"నన్నేదో అన్నాడని ఆడితో పోట్లాడావు."

"తప్పా?"

"తప్పో వొప్పో, ఆడసలే కఋమనిషి. ఆడితో పెట్టుకోకు."

"ఆడికి నువ్వంటే ఎందుకు అంతక్కోపం?" అని ఉన్నవాడు ఉన్నట్టుండి అకస్మాత్తుగా అడిగాడు.

"నేనంటే అందరికీ కోపమే."

"ఈడికెందుకూ అంట."

"ఆడికి వుండేకారణం ఆడికివుంది."

"ఏందది?"

వొకప్పుడైతే చెప్పపోకనేమో! ఇప్పుడామె చాలా బలహీనంగావుంది. పైగా చేసినపనులన్నీ అతనికి చెప్పివెయ్యాలనే కోర్కెతోవుంది. అందుకని చెప్పింది.

"వొకసారి ఆడు వరుసగా మూడురోజులు రిక్షా అద్దె యజమానికి కట్టలేదయ్యా. వొచ్చింది. వొచ్చినట్టు తాగే శాడు. రిక్షాయజమాని డబ్బుకట్టండే రిక్షా ఇవ్వనన్నాడు. ఇవ్వాల్సిన డబ్బుకి పోలీసోళ్ళకి రిపోర్టు చేస్తానన్నాడు. ఆడికి పోలీసోళ్ళంటే చచ్చేభయం. ఆపాట్నవొచ్చి నా కాళ్ళమీద పడి బతిమాలాడు. నాకు జాలేసింది. యజమాని ఇంటికివెళ్ళి నెమ్మదిగా తిర్చుకుంటాడనిచెప్పి రిక్షాఇప్పించా. అప్పటినుంచి ఆడికి నామీదకోపం. మొదటిరోజుల్లో అసలు నాతో మాట్లాడేవాడేకాదు.

"నువ్వెళ్ళి అడిగితే యజమాని వొప్పుకున్నాడా?" అని అడిగాడు పాపారావు ఆమెవైపుకి చూడకుండా.

"ఎందుకోసం వొప్పుకోడు?"

"అతడికీ డబ్బుకీ లంకెగందా."

"మనిషికి వొక డబ్బేకాదయ్యా కావల్సినయి, ఇంకా చాలవుంటై. అంతకుముందు వొకరోజు నాకు కబురెట్టాడు. నేను ఎళ్ళలేదు. నా అంత నేనే ఎళ్ళేటప్పటికి మురిసి చచ్చాడు."

పాపారావు కడుపులో ఎవ్వరో చెయ్యిపెట్టి దేవినట్లయింది.

"ఈ సంగతి ఆడికి తెలుసా?"

"ముందేతెలుసు. తెలిసే నన్నెళ్ళమని బతిమాలాడు."

"ఈసారి ఆడు కనపడితే కాళ్ళూ చేతులూ ఇరగ్గొట్టి పారేస్తా."

"అటువంటిపనే చెయ్యొద్దట" అన్నది కాంతమ్మ కోపంగా.

"ఇక్కడి వాళ్ళతో నువ్వు ఎవ్వరితో పోట్లాడినా నేనిక్కడ వుండను. నా దారిన నేనుపోతా."

"ఎక్కడికి పోతావ్?"

"ఏం? నాకు కట్టుకున్న మొగుడు లేనట్లు మాట్లాడు తున్నావ్? ఆడి దగ్గరకుపోతా?"

అంత కోపంలోనూ ఆమె మాటలకు నవ్వొచ్చింది పాపారావుకి. "ఆడేమో నిన్ను మొద్దునిద్దర పోనిచ్చి కాలు గిరతాడు" అన్నాడు.

ఆమె అతని కళ్ళలోకి బలహీనంగా చూచి నవ్వింది. వొక్కక్షణం కండ్లు తళుక్కున మెరిసినై. ఆ తళుకు ముఖాని కంతా వ్యాపించింది. "నిన్ను చూచినప్పుడల్లా నాకు బత కాలని అనిపిస్తుందయ్యా" అన్నది.

"బతకేంచేస్తావ్?" అన్నాడతను గట్టిగా తనను చుట్టుముడుతున్న భయాన్ని పోగొట్టుకునేందుకు.

ఆమె మాట్లాడలేదు. కళ్ళలో అంతకుముందు మెరి సిన తళుకు ఇట్టే ఆరిపోయింది.

"నువ్వు చక్కగా నీళ్ళోసుకో. నిన్నూ నీబిడ్డనీ తీసుకు వెళ్ళి నేనే అప్పగించివస్తా."

"నన్నయితే నేను ఎప్పుడెళ్ళినా ఏలతాడు. ఈబిడ్డ నాకెందుకంటే?_

"తీసుకొచ్చి నేనే పెంచుకుంటాన."

"ఆ మాటన్నావ్ బాగుంది" తృప్తిగా, ప్రశాంతంగా నవ్వుకుంది తనలో తాను.

"ఒకమాట, మళ్ళీ మరచిపోతానేమో ఇప్పుడే చెప్పేస్తా."

"ఏందది?" అని ఆప్యాయతగా అడిగాడు పాపారావు.

"నన్నొదిలి వొచ్చేటప్పుడు కాలుగీరొద్దనిచెప్పు ఆడికి. గీరితే మేలుకున్నప్పుడే గీరమను."

"అట్లాగే" అన్నాడు పాపారావు విరగబడి నవ్వుతూ.

♦ ♦ ♦

ఒకరోజు కాంతమ్మకు జ్వరం వచ్చింది. జ్వరం కొద్దిపాటిదే. కాని ఎంత బ్రతుకుదామని ప్రయత్నించినా ఆమెకు బ్రతికబుద్ధి అవటంలేదు. బ్రతకాలని కోరుకోవటం ఆమెకు చేతగావటంలేదు. బ్రతకాలనే ఆపేక్షకు ఆధారమైనదేదో ఆమెలో తెగిపోయినట్లు అనిపిస్తూ వుంది ఆమెకే.

"వైద్యుణ్ణి పిలుచుకొస్తాను" అన్నాడు పాపారావు.

"దేనికి వైద్యుడు? రేపటికి అదే తగ్గిపోతుంది" అన్నది కాంతమ్మ.

కాదు కూడదని అతడు మొండికేసి కూర్చున్నాడు.

"డబ్బెక్కడ తెస్తావయ్యా?" అని అడిగిందామె.

"డబ్బుదేముంది? ఇంటి ఎనకవున్న నల్లకుక్కను కొడితే వొస్తుంది" అన్నాడతను.

ఇక ఆమె అతనిని వారించలేదు. సాయంకాలం అయ్యేటప్పటికి ఎట్లాలేదన్నా వొక్క అయిదురూపాయి

లన్నా సంపాదించాలనే సంకల్పంతో బయలుదేరాడు పాపారావు. యజమాని ఇంటికివెళ్ళి రిక్షాతీసుకొని బజారుకి వెళ్తూ వెళ్తూ కాంతమ్మని వొకసారి చూచిపోదామని వెళ్ళాడు.

ఇంటిముందు పోలీసు వున్నాడు. అతనితో శివయ్యా, ఎంకన్నా ఏదో మాట్లాడుతూ వుండటం చూశాడు పాపారావు. గబగబా సరాసరి ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. ఆ పోలీసు తన్నంత తీక్షణంగా ఎందుకు చూస్తున్నాడో అతనికి అర్థంకాలేదు.

కాంతమ్మ చాప పరచుకొని పడుకొని వుంది.

"ఎట్లా వుంది?"

"తేలిగ్గానే వుంది."

ఆమె మొహంచూస్తే నిజంగానే తేలిగ్గా ఉందనిపించిందతనికి.

"ఇంకా ఎళ్ళకుండా ఈడే కూర్చున్నావేం?" అని అడిగింది.

"ఎళ్తూ ఎళ్తూ ఎట్లావున్నావో చూచిపోదామని వచ్చా."

"నాకే యిబ్బందీ లేదయ్యా. నువ్వు పని పాడుచేసుకోమాక."

"బయటవున్న ఆ పోలీసు ఎవడు?"

"నాకు జబ్బుగా వుందని ఎవరో చెపితే చూసిపోదామని వచ్చాడు."

"నువ్వు ఎరుగుదువా?"

"ఎరక్కేం? నాలుగుబజార్లూ కలిసినచోట చేతులు ఊపుకుంటూ నిలబడతాడు. అతడ్ని ఎవ్వ రెరుగరు?"

"మంచోడేనా?"

"మంచోడే! ఈళ్ళు చేసేపనులకి అతను ఉండబట్టి సరిపోయింది. ఈళ్ళమీద నేను ఎన్నికేసులు తప్పించాను! అతను మంచోడు కాకపోతే ఈపాటికి ఈళ్ళంతా జైల్లో మడ్డి కూడు తింటూవుండేవాళ్ళే."

ఇంకా ఏదో అడుగుదాం అనుకున్నాడు పాపారావు. అడగబుద్ధి పుట్టలేదు.

"సరే నే పోతున్నా" అని బయలుదేరాడు.

"తొరగా రా" అన్నది.

ఎందుకు_ అన్నట్టు చూశాడు పాపారావు.

"ఏంలేదు. ఎందుకోగాని. నీకు ఒక్కసారి చక్కలిగింతలు పెట్టాలని వుంది"

అతనికి మొదటిరోజులు జ్ఞాపకం వచ్చినై. తరువాత ఆమె ఒకటి రెండుసార్లు చక్కలి'ంతలు పెట్టబోయింది గాని, అతను అందకుండా తప్పించుకొనిపారిపోయాడు. ఇవ్వాళ తప్పించుకోలేదు.

"అట్లాగే పెడుదువుగాని, తొందరగానే వస్తా" అని చెప్పి బయలుదేరాడు.

బయట పోలీసులేడు. ఎవ్వరూలేరు. ఎవ్వరి పనిమీద వారు వెళ్ళిపోయారు అనుకున్నాడు పాపారావు. అయిదు రూపాయలు సంపాదించి వైద్యుణ్ణి తీసుకురావాలనే దృఢ సంకల్పంతో రిక్షా బర్రున తొక్కుకుపోయాడు.

ఎంతడబ్బు ఇస్తానన్నా సరే ఒక్కమనిషిని కూడా జారిపోనివ్వకుండా రిక్షాకట్టాడు. తాను మామూలుగా వెళ్ళని సందు గొందుల్లోకి కట్టాడు. హైదరాబాద్‌లో కొండగుట్టలు ఎక్కువ. అందుకని ఎత్తుప్రదేశంమీదకు రిక్షా కట్టమంటే ఎంత ఇస్తానన్నా జంకేవాడు. వాళ్ళు ఎక్కువ ఇచ్చేమాట నిజమేగాని ఇక ఆవాళ రిక్షా తొక్కలేకపోయేవాడు. మొత్తానికి గుండెలు బ్రద్దలు కొట్టుకోవటమే తప్ప సంపాదన ఒక్కటే అయ్యేది. ఇవ్వాళ అతను ఇవన్నీ ఆలోచించలేదు. అతనికి కావలసిందల్లా అయిదు రూపాయలు. రేపేమైనా ఇబ్బందిలేదు. ఎక్కడికి పడితే అక్కడికి, ఎంతకుపడితే అంతకు రిక్షా తొక్కాడు. అతనికి అదృష్టంకూడా కలసి వచ్చింది. బాడుగలు కుప్పలు కుప్పలుగా దొరికినై. పొద్దున్న అన్నానికికూడా వెళ్ళలేదు. గుక్కెడు నీళ్ళుకూడా ముట్టలేదు. ఒక్కక్షణం బీరుపోకుండా, తొక్కినవాడు తొక్కినట్లే వున్నాడు.

సాయంకాలం అయ్యేప్పటికి నాలుగు రూపాయలు చేపట్టాడు. ఇక దొరకాల్సింది రూపాయి, వొక్కరూపాయే! 'దాని తాతగాడికి అచ్చివున్నానా? అదే దొరుకుతుంది' అనుకున్నాడు. అతను అనుకున్నట్టుగానే మినిష్టర్లతో పనివున్న వొక పెద్దమనిషి కొండమీదకు రిక్షా కడితే పది అణాలు ఇస్తానన్నాడు. ఇక కావలసింది ఆరణాలు. మినిష్టర్లదగ్గరకు వెళ్ళిన పెద్దమనిషి రిక్షా దిగగానే, మినిష్టర్లతో పనైపోయి వస్తున్న మరొక పెద్దమనిషి నారాయణగూడాకి ఆరణాలు

ఇస్తానన్నాడు. పాపారావుకి ఇంకా కావలసిందేముంది? పైగా అతను వుండేది చిక్కడపల్లిలోనే. అది నారాయణగూడాకు ఒక ఫర్లాంగుకూడా వుండదు. ఆ పెద్దమనిషిని దింపి సరాసరి ఇంటికి వెళ్ళిపోవచ్చుననుకున్నాడు. దారిలోనే ఒక వైద్యుడు కూడా వున్నాడు. వెళ్ళేటప్పుడు ఆయన్ని వెంటబెట్టుకొని తీసుకు వెళ్ళవచ్చుననుకున్నాడు. ఆరణాలకు వొప్పుకున్నాడు.

ఆ పెద్దమనిషి రిక్షా ఎక్కాడు. రిక్షా జంయిన వెళ్ళిపోతూవుంది. పాపారావు సంతోషం పట్టలేని పరిస్థితుల్లో వున్నాడు. పొద్దున్నుంచీ అన్నం లేదేమో; వొళ్ళు తూలిపోతూవుంది. కండ్లు బయర్లుకమ్ముతున్నట్లనిపించింది. కాని వాటిని పట్టించుకునే స్థితిలోలేడు పాపారావు. ఎంత తొందరగా వెళ్ళటానికి వీలుంటే అంత తొందరగా వెళ్ళటమే అతని పని.

రిక్షా నారాయణగూడా జేరింది. ఇంకెంత రెండు ఫర్లాంగులు అనుకున్నాడు. వేగం హెచ్చించాడు. రిక్షాలో కూర్చున్న మనిషికి కాస్త ఎండదెబ్బ తగిలినట్లుంది. లేకపోతే మినిస్టరు దగ్గరకు వెళ్ళినపని కాలేదేమో! సొమ్మసిలి జేరగిలబడి కూర్చున్నాడు రిక్షాలో.

ఆగమేఘాలమీద వెళ్తున్న పాపారావుకి నాలుగు బజార్ల మధ్య పోలీసు నిలబడివుండటం కనపడింది. కాంతమ్మ చెప్పినట్లు అతను క్షణం తీరికలేకుండా చేతులు వూపుతూ నిలబడివున్నాడు అతను. ఇంటిదగ్గర తాను చూచిన పోలీసే అనిపించింది పాపారావుకి. తనను తీక్షణంగా చూస్తున్నట్లే అనిపించింది. తల తిరుగనారంభించింది. ఎదురుగా కారు

వస్తుంటే తప్పుకుందాం అనుకున్నాడు. తప్పుకున్నానే అను కున్నాడు కాని తప్పుకోలేదు. కారు రిక్షాను గుద్దుకుంది. రిక్షా విరిగి కూలబడింది. అతనికి ఒక్క విషయమే జ్ఞాపకం వుంది. ఆ కారు నల్లగా చీంబోతులాగుంది. అతనికి అసహ్యం వేసింది.

అతనికి స్పృహ వచ్చేటప్పటికి పోలీసుస్టేషన్లో వున్నాడు. అతనిని లాకప్‌లో వుంచారు. రిక్షా విరిగింది. అంతే, ఎవ్వరికీ పెద్ద దెబ్బలు తగల్లేదు. రిక్షాలో కూచున్నా యన తుంటి మాత్రం కొద్దిగా జారింది. పాపారావుని వారం రోజులు జైల్లో వుంచారు. ఆ వారం రోజులూ కాంతమ్మని తలుచుకొని కన్నీరు పెట్టుకున్నాడు. తనకోసం ఎవ్వరన్నా వస్తారేమో అని చూశాడు. రాలేదు. ఆ వారం రోజులూ కంటిమీద కూరుకులేదు. చిక్కి శల్యం అయిపోయాడు. బొడ్డు తడుముకుంటే తను సంపాదించిన డబ్బు డబ్బుగానే వుంది. నాలుగు రూపాయిల పదణాలు, అయిదు రూపా యీలు అవటానికి ఇంకా ఆరణాలు తక్కువ. ఆవురున ఏడ్చాడు. అక్కడ అతని గోడు వినిపించుకునేది ఎవ్వరు?

ఏడోరోజు అతన్ని జైలునుంచి విడిచిపెట్టారు. అతడు రయిన ఇంటికి బయలుదేరాడు. ఈపాటికి కాంతమ్మ జబ్బు నయమయ్యే వుంటుందనుకున్నాడు. నయం కాకపోతే మాత్రం ఏం? తాను వెళ్తున్నాడు గదా? ఇక ఆమెకు ఏ ప్రమాదమూ ఉండదు.

అతను ఇంటికి జేరుకునేటప్పటికి తనుండే ఇంటిచుట్టూ చుట్టుపక్కలవుండే అలగాజనం పోగయివున్నారు. ఆ జనాన్ని

చూస్తే ఏదో జరిగిందని భయంవేసింది పాపారావుకి. జనాన్ని తోసుకొని ఇంట్లోకి సారచేపల్లే, చురకత్తల్లే వెళ్ళాడు. వెళ్ళిన వాడు వెళ్ళినట్లుగానే నివ్వెరపోయి నిలబడిపోయాడు.

లోపలకు అడుగుపెట్టగానే అతనికి వినబడింది పసిపిల్లవాడు కేరుమనడం. అతని కంటబడింది కాంతమ్మ శవం. ఆ శవం చాపమీద పరచబడివుంది. నిండా గుడ్డ కప్పబడివుంది. అతనికి అంతా అర్థమయింది. నెమ్మదిగా వెళ్ళి ముఖం మీద గుడ్డతీసి చూశాడు. ఆ ముఖం చాలా ప్రశాంతంగా వుంది. జీవితాన్ని హాయిగా వెళ్ళమార్చుకొని గాఢనిద్రలో మునిగినట్లుంది.

"నాలుగు రోజులయింది ప్రసవించి. అప్పుడు స్పృహ తప్పటం కన్ను మూసేవరకూ మళ్ళీ కోలుకోనేలేదు" అన్నది వొక భాగ్యశాలి.

"పిల్లవాడికి ఏ యిబ్బందీలేదుగా!" అని అడిగాడు.

"లేదు. బాగానేవున్నాడు."

అతను వొక్కక్షణం చుట్టూ పరికించి చూశాడు. తనతోటి వాళ్ళంతా అక్కడే వున్నారు. శివయ్య దూరంగా కాళ్ళు ముడుచుకొని కూర్చునివున్నాడు. పిల్లవాడిని చేతులో పెట్టుకొని వోదారుస్తున్నాడు ముసలయ్య. ముఖాన గుడ్డ కప్పుకొని శవంపక్కనే కూర్చొని వున్నాడు వెంకన్న. ఆమె మంచితనం అప్పుడప్పుడే వాళ్ళకి అర్థం అవుతున్నట్లుంది.

ఎవరో "దహన ప్రయత్నాలు చెయ్యటం మంచిది" అన్నారు.

పాపారావు మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఆక్షణం అతనిని చూస్తే అందరికీ భయమే వేసింది. ముసలయ్య పిల్లవాణ్ణిదించి నెమ్మదిగా అతని దగ్గరకు వెళ్ళి "ఏమంటావ్ మరి?" అన్నాడు.

"ఆమెకు ఇక్కడ దహనం జరగటానికి వీల్లేదు" అన్నాడు పాపారావు. అతనిగొంతు దేవాలయంలోని గంటలకు మల్లే ఖంగున మ్రోగింది.

అతను బయటకువెళ్ళి వొకజల్లబండి తీసుకువచ్చాడు. క్షణంలో దానికి గుడిసె కప్పాడు. శవాన్ని ఆ గుడిసెలో పెట్టాడు. చంటివానిని ఎత్తుకొని బండి ఎక్కాడు.

"పోనివ్వు" అన్నాడు బండివాడితో.

అతను అడిగిందానికి సహాయం చెయ్యటంతప్ప ఎవ్వరూ పెదవి కదల్చలేదు. బండి వెళ్తుంటే నిర్ఘాంతపోయి చూస్తూ నిలబడ్డారు.

బండి కాంతమ్మ అత్తవారి వూరు వెళ్ళి ఆమె ఇంటి ముందు ఆగింది; ఎవ్వరో బంధువులు వచ్చారని తలుపు తీసుకొని గబగబా బయటకు వచ్చాడు కాంతమ్మ మొగుడు. నిలువుగుడ్లువేసి చూస్తూ నిలబడ్డాడు. పాపారావు టూకీగా విషయం చెప్పాడు. "నువ్వెప్పటికైనా తిరిగి వొస్తావనుకున్నాగాని, ఇట్లా వస్తావని అనుకోలేదు కాంతం" అని బోరున ఏడ్చాడతను.

కర్మకాండ ముగిసిం తర్వాత, పిల్లవాడిసంగతి ప్రశ్నకు వచ్చింది— 'పిల్లవాణ్ణి ఎవ్వరు పెంచాలీ?' అని. కాంతమ్మ

భర్తదికూడా ఆడదిక్కులేని సంసారమే. ఆ కారణం వల్లగానీ, పిల్లవాడితండ్రి పాపారావనే నమ్మిగానీ, వూళ్లో పెద్దలు ఆ భారం పాపారావు మీద వేశారు.

పాపారావు మనసారా ఆ భారం మొయ్యటానికి అంగీకరించాడు. మొదట్లో ఇందుకు కాంతమ్మభర్త అంగీకరించ లేదుగాని, పెద్దల సలహామీద పాపారావు ఇష్టానికి వొదిలి వేశాడు.

దినం పూర్తయింది. పిల్లవాణ్ణి తీసుకొని పాపారావు పొనుకు బయలుదేశాడు. ఊరి పొలిమేరదాకా సాగనంపాడు కాంతమ్మభర్త. అప్పుడప్పుడూ వచ్చి చూచిపోతానని చెప్పి వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

పిల్లవాణ్ణి పొత్తిగుడ్డల్లో పెట్టుకొని ముందుకునడిచాడు పాపారావు. 'పుట్టబోయే పిల్లవాణ్ణి నేనే పెంచుకుంటాను" అని తాను అన్నప్పుడు 'ఆ మాట అన్నావ్, బాగుంది' అన్న కాంతమ్మ మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చి అతని వొళ్లు ఉప్పొంగింది.

—∞—